

Conservering lakplaten eigen opnamen Radio Hoyer

Samenvatting:

Dit projectvoorstel behelst conservering, digitalisering, onderzoek naar, inventarisering en ontsluiting van een collectie lakplaten met eigen opnamen van Radio Hoyer, een radiostation op Curaçao in de Nederlandse Cariben. Het archief bestaat uit 99 grammofoonplaten. Het archief is gevormd in de jaren 1948-1960. De opnamen bevatten vooral muziek maar ook enig gesproken woord. Een groot deel van de opnamen is van grote culturele en historische waarde. De opnamen zijn uniek. Het archief is in verwaarloosde toestand en restauratie vraagt bijzondere aandacht.

Digitalisering kan het geluid voor de toekomst behouden en maakt beluistering door geïnteresseerden en gebruik door programmamakers en onderzoekers mogelijk.

Het projectplan voorziet in het opzetten van een speciale website waar materiaal en context kunnen worden beluisterd en bestudeerd. Toepassing in radio uitzendingen en op andere websites (bijvoorbeeld door Radio Hoyer of het Archivo Nashonal (Nationaal Archief van Curaçao) of op de site van het Bureau voor Audio Archeologie) wordt in digitaal formaat eenvoudig. Tijdens de digitalisering worden de opnamen onderzocht (context, personen aanwezig, periode opname) en geïnventariseerd waardoor het archief wordt ontsloten. In digitale vorm zullen de opnamen worden ondergebracht bij het Archivo Nashonal, Biblioteca Públika Kòrsou (Openbare Bibliotheek Curaçao), Radio Hoyer en eventueel andere instanties die het materiaal in de collectie willen opnemen.

Het materiaal vormt een interessante aanvulling op het archief van geluidsbanden van Radio Hoyer dat in de periode 2010-2013 is geconserveerd, gedigitaliseerd en gedocumenteerd.

Het originele materiaal zal na reiniging worden opgeslagen in het Archivo Nashonal.

Het project past in het kader van de UNESCO programma's voor het behouden van audiovisueel erfgoed.

De kosten voor het project zijn begroot op € 13.650 -

Subsidieaanvraag door:

Tim de Wolf,
Soest

de aanvraag wordt ondersteund door:

National Archaeological Anthropological Memory Management (NAAM),
Curaçao

Radio Hoyer,
Curaçao

Stichting Geschiedenis Geluidsregistratie,
Rotterdam

Comité van Aanbeveling

Het comité van aanbeveling is samengesteld uit personen, werkzaam in diverse disciplines. Allen zijn op hun eigen wijze betrokken bij het onderwerp van dit project.

De leden van het comité hebben kennis genomen van het projectvoorstel en onderschrijven en steunen van harte de doelstellingen van dit project. Enkeligen hebben een persoonlijke motivatie toegevoegd.

Door een comité van aanbeveling in het leven te roepen wil de subsidievragers naar de diverse fondsen de maatschappelijke relevantie van het in onderstaand document beschreven project onderstrepen.

Dr. Aart G. Broek

sociaal wetenschappelijk onderzoeker Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (gespecialiseerd in Antilliaanse sociaal-culturele geschiedenis), Adviseur diversiteit en integratie vanuit het bureau Klasse! Onderwijs & Opvoeding

Geraldine van Bueren – Prens

voorzitter stichting SPLIKA (Stimulá Papiamentu Literatura i Informashon riba Kultura di Antiyanan abòu [Stimuleren van Papiaments, Literatuur en Informatie over de Cultuur van de benedenwindse Antillen])

Robert Candelaria

plaatsvervangend Gevolmachtigde Minister van Curaçao

Paul R.J. Comenencia MA.

communicatiewetenschapper en organisatiemanager, voorzitter Stichting WeConnect, oud-Gevolmachtigde Minister van de Nederlandse Antillen, voormalig Consul-Generaal der Nederlanden te Rio de Janeiro

Mr. Gregory E. Elias

United Trust Company N.V.

Mr. Frits Goedgedrag

lid Raad van Staten in buitengewone dienst voor de BES eilanden en voorzitter van de Raad van Advies van Aruba, voormalig gouverneur van de Nederlandse Antillen en Curaçao

Prof. Dr. Ir. Joop I.M. Halman

hoogleraar innovatieprocessen en risicomanagement Universiteit Twente, achterkleinzoon van de oudst bekende Curaçaose componist Jan Gerard Palm (1831 - 1906)

Samen met Robert A. Rojer, eveneens een directe afstammeling van Jan Gerard Palm, schreef hij het in 2008 verschenen boek *Jan Gerard Palm, leven en werk van een muzikale patriarch op Curaçao*.

Drs. Carel de Haseth

oud-gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen, dichter en schrijver

geïnteresseerd in de geschiedenis en cultuur van Curaçao en als verre nazaat van Jan Gerard Palm, in het bijzonder ook in de muziek van het eiland

Prof. Dr. Michiel H.G. van Kempen

hoogleraar West-Indische letteren, Universiteit van Amsterdam

Drs. Felix P.C.M. van Lamsweerde

oud-conservator etnomusicologie van het Tropenmuseum van het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam

John A.W.J. Leerdam MFA

voormalig Lid voor de Partij van de Arbeid Fractie in de Tweede Kamer der Staten Generaal (woordvoerder o.a. portefeuilles: Kunst Cultuur en Media, Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken en Internationaal Cultuurbeleid), voorzitter Vaste kamer Commissie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, ondervoorzitter Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse zaken, Rapporteur van de Kamer bij de Unesco

‘Het verdedigen van het belang van materieel en immaterieel erfgoed heb ik altijd een belangrijke speerpunt gevonden. Ik steun dit project omdat ik er van overtuigd ben dat het verleden ons met het heden en de toekomst moet verbinden. Ook omdat Radio Hoyer een belangrijk onderdeel uitmaakt van ons erfgoed binnen het koninkrijk.’

Prof. Dr. G.J. (Gert) Oostindie

directeur van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV-KNAW) en hoogleraar Caribische geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Publiceerde en redigeerde circa dertig boeken over het Caribisch gebied, met daarin veel aandacht voor de Antilliaanse geschiedenis

Stan Rijnen

muziekpublicist en -criticus (Trouw), programmamaker (o.a. AVRO, RVU, VPRO), grondlegger PAN (Pop Archief Nederland), IASPM-Benelux (International Association for the Study of Popular Music) en World Music Forum NL

Paul Rosenmöller

programmamaker/presentator IKON, voormalig voorzitter Tweede Kamercommissie Nederlands Antilliaanse en Arubaanse Zaken

Prof. Dr. Wim Rutgers

buitengewoon hoogleraar Literatuurwetenschap en Literatuurgeschiedenis, Universiteit van Curaçao

‘Als buitengewoon hoogleraar literatuur, verbonden aan de University of Curaçao, wil ik uw belangwekkende project van harte steunen. Deze platen vertegenwoordigen niet alleen muzikale waarde maar zijn door de gezongen teksten ook voor de literatuurgeschiedenis van belang. Bij dezen wil ik u veel succes wensen met uw project, opdat het moge slagen. Daardoor zal belangrijk cultureel erfgoed weer bereikbaar zijn en blijven.’

‘Doy’ Salsbach

uitvoerend musicus en muziekdocent studeerde o.a. aan de Berklee School of Music (Boston U.S.A.) Als vertolker van Caribische muziek en jazz meegewerkt aan producties met o.a. Lou van Rees, Shirley Bassey, Timi Yuro, André van Duin, De Mounties, Joop van den Ende en aan het North Sea Jazzfestival. Plaatopnames gemaakt zijn eigen ensembles Los Aventureros en Los Alegres en o.a. met Super Sister, Sweet dBuster, Harry Sacksioni, Tineke Schouten en André van Duin.

Robby Schouten,

televisieproducent en presentator (sinds 1964), organisator en voorzitter van diverse Antilliaanse en Arubaanse Songfestivals

‘Het is van groot historisch belang om de muzikale geschiedenis van de Antilliaanse eilanden in muziek en beeld vast te leggen voor de komende generaties.’

Prof. Dr. Ronald ‘Ronnie’ Severing

directeur van de Fundashon pa Planifikashon di Idioma (Stichting voor Taalplanning van de Curaçaose overheid.), buitengewoon hoogleraar taalverwerving, taalleren en taalonderwijzen in het bijzonder voor het Papiamentu aan de Algemene Faculteit van de Universiteit van Curaçao

‘De Fundashon pa Planifikashon di Idioma (FPI) is eerder, samen met de Stichting Libri Antilliani, betrokken geweest bij conserveringsprojecten. Er zijn een zevental facsimile’s in het fonds van de FPI van de oudste werken in het Papiamentu. In verband met publicaties die de lokale cultuur- en literatuurgeschiedenis betreffen, ligt de Curaçaose cultuur en literatuur in mijn onderzoekssfeer. Dit project heeft hier voldoende raakvlakken mee.’

Drs. Rein Spoorman

antropoloog, muziekpublicist (o.a. Volkskrant, NRC-Handelsblad) onderzoeker muzikale identiteit en erfenis Nederlands koloniaal verleden, uitvoerend musicus, muziekdocent, oud-programmeur Paradiso, labelmanager, oud-conservator muziek, dans en immaterieel erfgoed Tropenmuseum Amsterdam, betrokken bij een onderzoeksproject over de muzikale erfenis van het Nederlands koloniaal verleden

Wim Statius Muller M.Sc.

componist en pianist

Gwendolyne E.M. Visser

kleindochter van Horacio Hoyer, ‘sales manager’, productie- en projectbegeleider bij Radio Hoyer

Mr. Drs. Chantal M.M. Visser

kleindochter van Horacio Hoyer, juriste en bestuurskundige
1e graads docent maatschappijleer en –wetenschappen i.o.

Dick van der Windt

voormalig plaatsvervangend griffier van de Tweede Kamer
voormalig directeur van het Kabinet van de Gouverneur van de Nederlandse Antillen
adviseur van de Staten van Aruba

Drs. Ieteke A.M. Witteveen

directeur IDA SA BV (Culture & Development), Curaçao

Conservering lakplaten eigen opnamen Radio Hoyer

Aanleiding

In 2013 is door het Bureau voor Audio Archeologie De Wolf het project *Conservering, digitalisering en inventarisering bandenarchief Radio Hoyer* afgerond. Hierbij zijn de 613 geluidsbanden uit het archief van Radio Hoyer ontsloten door deze te digitaliseren en te documenteren. Dit project is financieel ondersteund door de Stichting Prins Bernhard Cultuurfonds voor het Caribisch Gebied, het prins Bernhard Cultuurfonds (Nederland) en het Mondriaan Fonds. Bij de in het kader van het project noodzakelijke verscheping van de geluidsbanden van Curaçao naar Nederland is van de gelegenheid gebruik gemaakt kosteloos ook circa 100 grammofoonplaten mee te zenden; eigen opnamen van Horacio Hoyer en Radio Hoyer. Gegevens en resultaten van het project betreffende de Hoyer geluidsbanden kunnen worden bekeken en beluisterd op www.audioarcheologie.nl.

Radio Hoyer

Radio Hoyer is een radiostation op Curaçao. In 1948 richt Horacio Hoyer (25 november 1904 – 1 mei 1987) provisorisch een studio in op Kerkstraat 20 A, Willemstad Curaçao. In dit pand heeft Hoyer zijn *Music & Sports Shop*. In 1949 komt het tot de uitgave van de eerste door Hoyer opgenomen handelsplaten op zijn label *Hoyco*. In 1952 wordt een nieuwe, meer professionele studio ingericht aan het Julianaplein 21 te Willemstad. Uit deze studio-activiteiten ontstaat het idee een radiostation op te richten. Bepalend bij dit alles is Hoyers streven de eigen cultuur, taal en lokale muziek vast te leggen en te verspreiden. Hoyer dient in 1952 een aanvraag in voor een zendmachtiging. De technische voorbereiding en afgifte van vergunning verlopen spoedig. Op 10 maart 1954 begint Radio Hoyer (als commerciële zender) met de reguliere uitzendingen.¹ Het station is tot de dag van vandaag in de lucht en is tevens te beluisteren via internet.

De collectie

Het procedé

De collectie eigen opnamen van Radio Hoyer bestaat uit 99 lakplaten. Deze lakplaten bestaan uit een aluminium drager waarop een lak is aangebracht op basis van nitrocellulose acetaat. Tijdens het snijproces wordt uit de gladde ‘maagdelijke’ laklaag een groef gegutst. Dat gebeurt, terwijl de plaat draait, door een snijbeitel. Deze is aan één zijde gevat in een snijkop. Door naar de (elektrodynamische) kop spanningen te voeren (analoog met het op te nemen signaal) wordt de beitel in trilling gebracht. Deze trilling wordt zodoende toegevoegd aan de koers van de groef. Het geluid is vastgelegd en kan op een willekeurige grammofoon worden afgespeeld.

¹ Een meer uitgebreide beschrijving van de geschiedenis van Radio Hoyer kan worden aangetroffen in: Wolf, Tim de, ‘Discography of Music from the Netherlands Antilles and Aruba’ (Zutphen 1999) p. 13-16), Project Conservering, digitalisering en inventarisering bandenarchief Radio Hoyer Eindrapportage (mei 2013) p. 4-6 en 29-31 en Wolf, Tim de, ‘Inventaris Geluidsbandenarchief Radio Hoyer’ (Soest 2014) p. 241-248. Deze documenten zijn te raadplegen op www.audioarcheologie.nl

De afspeelsnelheid van de platen binnen de collectie is voor ongeveer 85 % 78 toeren, de rest is opgenomen op 33 $\frac{1}{3}$ toeren.

Toestand van de collectie

De lakplaten zijn als gevolg van slechte bewaaromstandigheden extreem vervuild. Vocht en wisselingen in temperatuur hebben soms de laklaag aangetast, weekmakers uit de lak hebben zich afgescheiden. Verschillen in uitzettingscoëfficiënt van lak en aluminium hebben bij 50% van de platen barsten veroorzaakt. Oxidatie van de drager heeft bij diverse exemplaren geleid tot het loslaten van de laklaag. Hieronder zijn enige illustraties te zien van de verschillende condities van de platen.

Van 49 platen kan worden verwacht dat zij na reiniging goed af te spelen zijn. Bij 50 exemplaren moet de reiniging uiterst voorzichtig plaatsvinden in verband met het verzwakte contact tussen drager en laklaag. Dit loslaten van de laklaag is vooral ernstig bij de 12 stuks platen van het merk *Soundcraft Microlac* die in het archief aanwezig zijn. Hiervan zal ongeveer de helft als verloren moeten worden beschouwd.

In rondom de twintig gevallen zal het raadzaam zijn voor alle zekerheid voor het reinigen van de plaat al een (digitale) kopie te maken. Dit indachtig de leus 'beter iets dan niets'. De kans dat het materiaal de reiniging niet doorstaat is niet ondenkbeeldig.

Van links naar rechts, boven naar onder: *Hoyco* 'master' in goede staat, *Hoyco* 'master' met bladderende lak, sinaasappelstructuur door chemische reactie, *Soundcraft* plaat, als verloren te beschouwen

Hoe de collectie tot stand is gekomen

Hoyer gebruikt voor de opname van zijn *Hoyco* grammofoonplaten een vrij eenvoudige Amerikaanse semiprofessionele installatie voor het opnemen (snijden) van grammofoonplaten van het merk *Rek-O-Kut*. Aanvankelijk worden de platen direct gesneden. Dit heeft het nadeel dat de opname is bedorven wanneer er een fout wordt gemaakt, hetzij technisch hetzij door de musici. Knippen en plakken, zoals bij geluidsband, is niet mogelijk. Alles moet dan weer van voor af aan worden gespeeld. In 1952 wordt de apparatuur uitgebreid met een *Philips EL 3540* taperecorder. Registratie op magneetband biedt, naast eenvoudige montage, de mogelijkheid een minder geslaagde opname te wissen. Hierdoor kan materiaal worden bespaard.

De komst van de taperecorder betekent niet dat de snij-apparatuur wordt afgedankt. Soms biedt de plaat voordelen boven opname op band. Bij voorbeeld wanneer een opname voor het *Hoyco* label ter vermenigvuldiging naar Amerika wordt gezonden. In plaats van de 'master' op relatief kostbare geluidsband te sturen snijdt Hoyer deze eerst op een veel goedkopere lakplaat. Een grammofoonplaat is ook toegankelijker; de arm kan zonder tijdverlies op elke plaats worden neergezet. Bij band moet een bepaalde passage altijd met heen en weer spoelen worden benaderd. Vooral tijdens het eerste decennium van het radiostation biedt de zelf opgenomen grammofoonplaat voordeel bij het afspelen van 'jingles', 'stationscalls' en reclameboodschappen, kortom korte 'items' die regelmatig moeten worden herhaald.

Horacio Hoyer met opnameapparatuur voor grammofoonplaten en de Philips EL3540 taperecorder, circa 1952.

Belang van de collectie, kosten conservering, mogelijkheden archivering

Reiniging, fysieke conservering, digitalisering, onderzoek, inventarisatie en ontsluiting kunnen de opnamen op de lakplaten voor de toekomst veilig stellen. Fondsen zijn hiervoor noodzakelijk. Subsidie zal hiervoor moeten worden verworven. Een redelijk cultureel- en maatschappelijk belang, kortom de verwachting dat de

collectie na digitalisering en ontsluiting benut zal worden, is dan vereist. In dit kader is de collectie beschouwd aan de hand van de volgende vragen:

1. Is het archief de moeite van het behouden waard?
2. Welke toepassing van het ontsloten archiefmateriaal is mogelijk?
3. Wat zijn de kosten van conservering, digitalisering, onderzoek, inventarisering, ontsluiting en toegankelijk maken?
4. Hoe is de collectie vindbaar en openbaar te maken?
5. Kan de collectie na afloop van het project op een plek worden ondergebracht waar de originelen duurzaam kunnen worden beheerd?

Ad. 1: Is het archief de moeite van het behouden waard? Inhoud en culturele waarde van de collectie

De collectie bestaat uit 99 lakplaten. Dit zijn direct gesneden – dus niet geperste – grammofoonplaten; een tweede exemplaar bestaat dientengevolge niet. Ten dele bestaat de verzameling uit opnamen van ensembles en gesproken woord bestemd voor gebruik bij het radiostation, voorts bevinden zich in de partij nimmer uitgebrachte muziekopnamen ('masters') die door Hoyer voor zijn *Hoyco* label zijn vervaardigd.

Onder de registraties bevinden zich bijzondere opnamen van coryfeeën uit de wereld van de Curaçaose muziek rondom 1950. Intrigerend is de opname van de fenomenale kwartaspeler Luciano Henkel die met zichzelf, spelende op kwarta, bas en gitaar, een trio vormt.

Daarnaast bevat de collectie opnamen van personen en ensembles uit het Curaçaose muzikleven die in sommige gevallen wél een rol hebben gespeeld in de ontwikkeling van de Curaçaose muziek maar waar géén opnamen van bekend zijn. Een voorbeeld is Albert Palm die zijn compositie *La Indiana* speelt. Deze registratie is een belangrijk document binnen het oeuvre van de muzikale Curaçaose familie Palm. Van Albert Palm zijn geen handelsplaten gemaakt en de opname is dus uniek.

De meeste exemplaren in de collectie zijn bewust door Hoyer bewaard met het oog op hun historische waarde. Een kleiner deel wordt gevormd door zaken die toevallig behouden zijn. Soms zal dit simpelweg zijn gebeurd doordat er nog een stukje op de opnameplaat vrij was dat voor test kon worden gebruikt. Deze toevallig bewaarde- of testopnamen zijn zeker niet minder interessant dan de bewust gearchiveerde. Op sommige opnamen is conversatie in de studio te horen. Op ten minste één exemplaar kan worden beluisterd hoe de musici instructies krijgen hoe te spelen voor de opname. De platen geven daardoor een specifiek inzicht in de werkwijze van Horacio Hoyer en de sfeer tijdens de opnamesessies.

Uit de aard der zaak bevatten de platen vooral opnamen van lokaal bekende artiesten en orkesten. Nader onderzoek zal in het kader van het project volgen, maar voorlopige inventarisering levert al een beeld van de collectie. Naast de hiervoor al gemelde registraties van artiesten met 'klinkende namen' komen ook relatief onbekende groepen voor. Onderstaande lijst geeft een overzicht. Niet ingewijden zullen de namen niet veel zeggen maar zij met enige kennis van de Curaçaose muziekgeschiedenis zullen geïntrigeerd raken en aangenaam verrast.

Enige namen van personen of ensembles, aangetroffen in de Hoyer lakplatencollectie:

Haime Abrahamsz	Trio Los Giganto	Rina Penso
Augusto Boelijn	Augusto Gressman	Rudy Plaat
Erquimedes Candelaria	Happy Boys	Ricardo Pyper
Concordia Band	'Boeis' Haseth	Nilo Rivera
Conjunto Cristal	Luciano Henkel	Julio Rooi
Luis Daal	Pierre Lauffer	Max Salas
Conjunto Fleur de Marie	'Tata' Leonards Band	Alfredo Sadel
Vilma Frederik	Jan Marent	Sint Anna Koor
	Albert Palm	

Een klein deel van de platen lijkt te moeten worden aangemerkt als zijnde van gering belang. Dit betreft enkele platen die vermoedelijk kopieën zijn van handelsplaten. Voorts zijn zes platen aangetroffen waarop een cursus Engels is gekopieerd. Toch zullen ook deze platen in het kader van integrale digitalisering worden gekopieerd. Het betreft slechts een kleine hoeveelheid binnen de collectie en voorts kunnen de platen later wèl van belang blijken.²

Door de soms slechte toestand van de platen is geen garantie te geven dat een veelheid van sprankelende opnamen tevoorschijn zal komen. Anderzijds is het de laatste kans van dit materiaal te redden wat er nog te redden is. De chemische samenstelling van de lakplaten en de slechte bewaaromstandigheden van de afgelopen decennia maken de fysieke toestand van de collectie volkomen instabiel. Het verval schrijdt feitelijk – ook onder de gecontroleerde klimatologische omstandigheden waaronder de collectie nu wordt bewaard – met de dag voort.

Behoud van de collectie is de moeite waard. De verzameling vormt een interessante aanvulling op het in eerdere projecten gedigitaliseerde en gedocumenteerde Antilliaanse materiaal; de handelsplaten die tussen 1945 en 1971 zijn uitgegeven en de geluidsbanden uit het archief van Radio Hoyer. Deze projecten passen, evenals het project dat deze aanvraag betreft, in het kader van de programma's van UNESCO voor het behouden van audiovisueel erfgoed.³

Belangrijk is het ten slotte te benadrukken dat het hier – in tegenstelling tot handelsplaten – om unieke opnamen gaat waarvan slechts één exemplaar bestaat. Er is dus sprake van zeldzaam materiaal, temeer daar een groot gedeelte van de platen uit een periode stamt dat het opnemen van geluid nog geen gemeengoed was.

² Zo wijst Richenel Ansano (directeur National Archaeological Anthropological Memory Management (NAAM)) er op dat de cursus Engels wel belangrijk kan zijn als de platen kunnen worden gerelateerd aan de ontwikkeling van de Shell raffinaderij op Curaçao of de opbouw van de telecommunicatie industrie, vooral indien het gaat om lessen buiten regulier onderwijs (bijvoorbeeld als ze via radio werden uitgezonden, of als ze in (Shell) buurthuizen werden gebruikt).

³ Een rapport met nadere informatie kan worden aangetroffen op:
http://unesco.nl/sites/default/files/dossier/iw_ivb692.pdf?download=1

Ad. 2: Toepassing van het archiefmateriaal

Gedigitaliseerd materiaal uit vergelijkbare projecten heeft toepassing gevonden op velerlei gebied. Musici hebben oude opnamen verwerkt naar nieuwe arrangementen, een deel van het materiaal is verwerkt in CD producties (de CD *Riba Dempel* (Otrabanda Records OTB03) en *Jacobo Palm* (Palm Music Foundation)) en oude opnamen (bijvoorbeeld van tambu en muziek di zumbi) zijn gebruikt in studies betreffende deze genres (studie Afro-Curaçaose muziek, Jim Holders (Leiden)).

Meer recentelijk zijn met de Rotterdamse d.j., muzikant en muzikonderzoeker Ziya Ertekin (artiestennaam 'Blue Flamingo') plannen opgezet voor een handelseditie met een bloemlezing uit het bandenarchief van Hoyer. Ertekin was zeer enthousiast na het horen van enige muziekfragmenten uit deze collectie. De musicus 'Doy' Salsbach heeft met zijn ensemble, in samenwerking met Tim de Wolf, een 'infotainment' show opgezet rondom de Curaçaose muziek en de opnamestudio's in de jaren vijftig. Een track van de genoemde CD *Riba Dempel* is gebruikt in de documentaire van Sherman de Jesus, *Een Sjtetl in de Caribe*.

Het project voorziet in het opzetten van een speciale website waar materiaal en context kunnen worden beluisterd en bestudeerd. Dit kan eventueel later worden uitgebreid met (een deel van) de opnamen die zijn ontsloten in de in 2013 voltooide digitalisering van het geluidsbandenarchief van Radio Hoyer. Eenmaal in digitale vorm is het eenvoudig materiaal afkomstig uit dit project toe te voegen aan pagina's op het web. Radio Hoyer, het Archivo Nashonal (Nationaal Archief van Curaçao), de Biblioteca Públika Kòrsou (Openbare Bibliotheek Curaçao) zijn enige voorbeelden van organisaties via welke de opnamen wereldwijd toegankelijk gemaakt kunnen worden. Het Bureau voor Audio Archeologie zal de inventaris en een deel bestanden 'online' plaatsen. Zodoende kan het materiaal op meerdere plaatsen worden getraceerd en kan het – waar integrale plaatsing 'online' niet mogelijk is – worden verwezen naar de speciale website. Het materiaal wordt zo toegankelijk voor een groot publiek en staat tevens – geïnventariseerd – ter beschikking van producenten van radio en televisieprogramma's en websites, evenals vervaardigers van onderwijsmateriaal et cetera.

Materiaal dat digitaal beschikbaar komt dient te worden aangeboden aan een breed publiek en niet – ietwat weggestopt – louter het terrein te blijven van onderzoekers. Hiertoe is een goede ontsluiting – dus inventarisering – onderzoek naar achtergronden van het materiaal en het vaststellen van betrokken personen en periode van opname van belang. Digitalisering en documentatie vormen bij dit project een eerste stap, het 'online' plaatsen en het onder de aandacht brengen van de collectie is een tweede stap in dit project.

Ad 3. Wat zijn de kosten van conservering, digitalisering, onderzoek, inventarisering, ontsluiting en toegankelijk maken?

De begroting is opgenomen in bijlage 1 van dit document. De totale met het project gemoeide kosten worden geraamd op € 13.650, -

Aard en omvang van de werkzaamheden bepalen de kosten. Daarom zullen deze eerst worden verklaard, waarna de begroting kort wordt toegelicht.

Conservering:

Onder conservering wordt verstaan: het reinigen en voor (verder) verval zoveel mogelijk behoeden van de originele geluidsdrager. Het kan inhouden dat de drager in een nieuwe (zuurvrije) verpakking wordt geplaatst. Vanzelfsprekend worden de oude verpakkingen (gescheiden) bewaard.

Digitalisering:

Digitalisering houdt in dat het analoog signaal zoals dit op de plaat staat wordt geconverteerd in een digitaal signaal. Dit digitaal signaal kan (eventueel als databestand) worden opgeslagen op één of meerdere type informatie- of geluidsdragers in diverse resoluties.

Ontsluiting:

Aan ontsluiting (door middel van trefwoorden) gaat onderzoek en inventarisatie van de collectie vooraf. Tijdens het digitaliseren van de platen wordt tegelijkertijd naast technisch ook inhoudelijk geluisterd. De opname wordt dan beknopt beschreven. Aan de hand hiervan wordt nader onderzoek gepleegd in literatuur over muziek en geschiedenis van de Antillen en wordt digitaal via de site van de Koninklijke Bibliotheek (Delpher) het dagblad de *Amigoe di Curaçao* doorzocht. Aan de hand van de aangetroffen informatie kan een volledige beschrijving/samenvatting van de opname worden gemaakt. Hierbij kan het geheel in een context worden geplaatst en kan (beknopt) achtergrondinformatie worden verschaft en worden verwezen naar bronnen met meer gedetailleerde informatie. Door het toekennen van trefwoorden (onderwerp, artiest, namen, genre, gebeurtenis et cetera) wordt een opname vindbaar. Er worden rubrieken aangegeven zoals 'gesproken woord' 'muziek' (met vermelding van genre) het (vermoedelijk) orkest en/of de vermoedelijke spreker, onderwerp en technische details. Dit alles vormt de basis van de inventaris van het archief.

Het project zelf:

In de begroting is rekening gehouden met de delicate toestand van het materiaal. Bij ongeveer de helft van de platen is de gevoelige laag, waar de groeven in zijn gesneden, aangetast en verzwakt. Dit vraagt bijzondere aandacht, wat meer tijd in beslag zal nemen dan de behandeling van 'gezonde' grammofoonplaten. Naast reiniging van de platen zal in een aantal gevallen fysieke restauratie van de originelen moeten plaatsvinden. Hierbij moet vooral worden gedacht aan het vasthechten van loslatende delen van de lak.

De ervaring leert dat redelijkerwijs per uur 5 á 6 plaatkanten kunnen worden gedigitaliseerd. De factor aanvullende werkzaamheden ten opzichte van de speelduur is bij platen in goede staat ongeveer 2 tot 1. Onder aanvullende werkzaamheden worden gerekend: keus van de juiste afrondingsstraal van de naald, centreren van de plaat en instelling van weergavekarakteristiek en opnameniveau.

Bij het afspelen van platen in slechte toestand moet rekening worden gehouden met 'hangers' en 'overslaan' (het blijven hangen in een groef en het overslaan van een groef als gevolg van beschadigingen). Dit vraagt soms het herhaaldelijk afspelen van

bepaalde passages en in ieder geval extra montagewerk in de digitale versie. Om die reden is in de begroting voor de probleemgevallen dubbele werktijd gerekend.

Het Bureau voor Audio Archeologie De Wolf is beoogd om weer, evenals bij de in dit stuk genoemde projecten, zorg te dragen voor zorgvuldige conservering, digitalisering, onderzoek, inventarisering en ontsluiting van het materiaal.

Digitalisering zal plaatsvinden naar wav-bestand op twee formaten, een luisterkopie op 44.1 kHz 16 bit (de zogenaamde 'red book' standaard voor CD) en, voor archivering en eventuele bewerking in de toekomst, in de hogere resolutie van 96 kHz 24 bit.

Aangezien op beide normen simultaan wordt gedigitaliseerd vraagt deze werkwijze geen extra tijd. Wel zijn werkuren begroot voor restauratie.

Bij de luisterkopie zal na digitalisering enige restauratie van het geluid worden toegepast. Een 1 op 1 kopie (zonder bewerking) van de 44.1 kHz vormt hiervoor de basis. Uiteindelijk ontstaan hierdoor vier digitale versies van het archief; twee 1 op 1 transcripties (zonder bewerking) op 44.1 kHz 16 bit en 96 kHz 24 bit en een gerestaureerde 44.1 kHz 16 bit versie als luisterkopie. Voor de website zal van deze luisterkopie ook een versie op MP3 worden gemaakt.

Ad. 4: Hoe is de collectie vindbaar en openbaar te maken?

Na afronding van het project zullen persberichten worden verspreid aan de media op Curaçao en Nederland. Hierbij zal uiteraard niet willekeurig te werk worden gegaan maar worden die kranten, websites, instanties en radiostations bericht waarvan uit ervaring bekend is dat ze het bericht zullen publiceren, dan wel het oppakken als startpunt voor het afnemen van een interview met de uitvoerder van het project.

Harddisks met kopieën van het materiaal (als wav-bestand) en de inventaris zullen worden gedoneerd aan het Archivo Nashonal, de Biblioteca Públika Kòrsou en de archiefvormer Radio Hoyer. Het Bureau voor Audio Archeologie zal de bestanden opnemen in het eigen archief. Op deze wijze zijn verspreid kopieën van de collectie voorhanden. Dit is simpelweg gemakkelijk voor geïnteresseerden en heeft het voordeel dat bij eventuele calamiteiten niet alsnog de collectie verloren kan gaan.

Aangezien het materiaal na afloop van het project digitaal beschikbaar is kunnen ook, zonder hoge kosten, voor andere dan de genoemde instanties kopieën worden gemaakt. Voorts wordt – zoals al gemeld – de collectie op een speciale website 'online' geplaatst, uiteraard vergezeld van de inventaris. Door goede toekenning van trefwoorden (ontsluiting) kan worden bewerkstelligd dat de opnamen via de gebruikelijke zoekmachines kunnen worden gevonden.

Publicatie op het 'world wide web' geschiedt in MP3 formaat. Waar het MP3 formaat niet zou volstaan kunnen eenvoudig de wav-bestanden worden geleverd zoals deze op diverse plaatsen voorhanden zijn. Rekening zal hierbij echter wel moeten worden gehouden met bepaalde auteursrechten die nog op het materiaal kunnen rusten.

Ad. 5: Kan de collectie na afloop van het project op een plek worden ondergebracht waar de originelen duurzaam kunnen worden beheerd?

De originele exemplaren zullen na afronding van het project in gereinigde toestand worden overgebracht naar het Archivo Nashonal op Curaçao. Dit archief heeft toegezegd de collectie graag in beheer te nemen.

Nadat het project is voltooid ...

Als het project is afgerond zullen historische opnamen met betrekking tot Curaçao en de Nederlandse Cariben, ontsloten en gedocumenteerd, ter beschikking komen van een groot publiek.

In digitale vorm worden de opnamen ondergebracht bij het Archivo Nashonal, Biblioteca Públika Kòrsou, Radio Hoyer en eventueel andere instanties. De platen worden als MP3 ‘online’ op een speciale website beschikbaar, inclusief de inventaris.

De opnamen stammen uit een tijd waarin het opnemen van geluid geen gemeengoed was. Daarbij gaat het om unieke, direct gesneden, platen. De platen vormen een belangrijke aanvulling op eerdere digitaliseringsprojecten; de Curaçaose handelsplaten die tussen 1924 en 1971 zijn uitgegeven en de geluidsbanden uit het archief van Radio Hoyer.

De originele grammofoonplaten zullen – in hun gereinigde toestand – professioneel worden gearhiveerd in het Archivo Nashonal op Curaçao.

Tenslotte:

Van harte hopen wij dat u tot financiële ondersteuning van dit project kunt besluiten. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid uw vragen te beantwoorden.

De begroting (bijlage 1) is opgesteld in overleg met het Bureau voor Audio Archeologie. Wij zijn tevens zo vrij geweest een (concept) dekkingsplan te maken (bijlage 2).

15 juli 2015

Bijlage 1

Begroting:

De werkzaamheden vallen onder het 0% B.T.W. tarief.

Vorbereiding:

Reiniging van 49 lakplaten in goede conditie (10 uur)	€ 500,-	
Reiniging van 50 lakplaten in matig tot slechte conditie, eventueel en zo mogelijk herstel van de loszittende delen van de laklaag (20 uur)	€ 1.000,-	
totaal voorbereiding		€ 1.500,-

Transcriptie:

Transcriptie van 49 lakplaten (circa 95 kanten)* (twee digitale formaten terzelfder tijd) (18 uur)	€ 900,-	
Transcriptie van 50 lakplaten (circa 95 kanten)* (twee digitale formaten terzelfder tijd) waarbij gezien de conditie van de platen meerwerk kan worden verwacht (36 uur)	€ 1.800,-	
totaal transcriptie		€ 2.700,-

Documentatie van de opnamen:

Onderzoek naar achtergrond en context van de opnamen	€ 2.000,-	
Uitwerken gegevens onderzoek tot beschrijvingen per item	€ 1.300,-	
Totaal documentatie		€ 3.300,-

Transporteren naar blad 2: € 7.500,-

* Niet alle platen zijn aan beide zijden gebruikt.

Transport van blad 1: € 7.500,-

Toegankelijk maken en publicatie van het materiaal (inclusief genereren van media aandacht)

Restauratie 44.1 kHz 16 bit luisterkopie (20 uur á € 50,-)	€ 1.000,-
Beschrijven gang van zaken bij opname (historisch), transcriptie en restauratie van de opnamen	€ 400,-
Vervaardigen inventaris (samenstelling, integratie gegevens en achtergronden opnamen, toekennen trefwoorden, vervaardiging register etc.)	€ 1000,-
Kopie naar harddisk (3x)	€ 100,-
Conversie c. 200 wav bestanden naar MP3	€ 400,-
Opzetten website/'online' plaatsen materiaal (uit te besteden)	€ 1500,-
Schrijven persbericht en verspreiding	€ 200,-
Totaal toegankelijk maken en publicatie	€ 4.600,-

Divers:

Nabehandeling originelen (inhoezen en verpakken (conform eisen archief)	€ 150,-
Communicatie en logistiek (o.a. verzekerd verzenden originelen en harddisks naar Curaçao)	€ 400,-

totaal divers: € 550,-

Materiaal:

Materiaal: (hoezen, archiefdozen, harddisks)	€ 500,-
--	---------

Totaal materiaal € 500,-

Onvoorzien: € 500,-

Geraamd totaal: € 13.650,-

Bijlage 2

Concept dekkingsplan:

Prins Bernhard Cultuurfonds Caribisch Gebied:	€ 3.350,-
Prins Bernhard Cultuurfonds:	€ 5.000,-
Mondriaan Fonds:	€ 3.300,-
VSB fonds:	€ 2.000,-

Totaal:	€13.650,-

Bijlage 3

Relevante adressen:

Stichting Geschiedenis Geluidsregistratie (secretariaat)
Kemperweg 92
3052 VJ Rotterdam
floormizee@xs4all.nl

Radio Hoyer
Plasa Horacio Hoyer 21
Curaçao (N.A.)
website: <http://radiohoyer.com/radiohoyer1/>

National Archaeological Anthropological Memory Management (NAAM)
Johan van Walbeekplein 13
Curaçao (N.A.)
website: <http://www.naam.cw/>

Archivo Nashonal (Nationaal Archief van Curaçao)
website: <http://www.nationalarchives.an/>

Biblioteca Públika Kòrsou (Openbare Bibliotheek Curaçao)
website: <http://www.curacaopubliclibrary.an/nederlands/>

Contactpersoon en geplande projectleider:

drs. Tim de Wolf
Bureau voor Audio Archeologie
Ereprijsstraat 53
3765 AD Soest
035-6026761
06-22083997
tdewolf@ziggo.nl
info@audioarcheologie.nl
website: <http://www.audioarcheologie.nl/>